

UNDERVISNINGSPLAN FOR BILLEDKUNST

KLASSETRIN MED UNDERVISNING | 1. – 9. klasse

FORMÅL MED UNDERVISNING I FAGET

Billedkunst er obligatorisk fra 1. til 9. klasse. Billedkunst består som fag af: Tegning, som dels indgår i hovedfag dagligt og dels af fagtimer. Maling, som indgår dels som fagtimer og dels i hovedfag. Formtegning som fagtime fra 1. til 5. klasse og siden indgår det i hovedfag.

Kunst er et grundlæggende træk ved den menneskelige eksistens og væremåde. Den er en forudsætning for læring og social udvikling. Kunst er et universelt sprog, som formidler det komplicerede på en forståelig måde og giver os redskaber til at håndtere det. Kunstfaglige aktiviteter bringer mennesket i kontakt med mere end stof, farve og form. En skabende aktivitet engagerer følelselivet, sætter individet i kontakt med sig selv og giver mulighed for oplevelse og erkendelse af rent almengyldige menneskelige principper. Kunstens ydre, materielle form, farve og udtryk giver sanseerfaringer, som kan gå ud over det fysiske plan. Oplevelsen af et abstrakt indhold ved kunstværket giver erfaring på et ideelt plan. I kunsten samtaler det materielle med det åndelige.

Der er to sider ved kunst: Oplæring i kunsthagene og oplæring gennem kunstfaglige aktiviteter. På skolen sker undervisningen gennem kunstfaglige aktiviteter fra første skoledag. Undervejs i skoleforløbet skilles enkelte kunsthag ud som egne fag i tillæg til den fortsatte brug af disse aktiviteter tværfagligt. Eleverne får gennem et mangfoldigt fagtilbud erfaring med højst forskellige materialer. Det karakteristiske ved materialet og det værktøj, som er nødvendigt til bearbejdelsen, stimulerer eleverne alsidigt gennem det fysiske sansbare og gennem de følelsesmæssige oplevelser, de får. Eleverne lærer at tænke både praktisk og æstetisk; resultatet skal være både skønt og funktionelt.

Kunsten og kunstundervisningen skal ikke bare være en opdragende aktivitet, men også en erkendelsesmetode, hvor iagttagelse, opmærksomhed, mental tilstedeværelse og vurderingsevne øves. Den skal udvikle færdigheder, stimulere

skaberglæde og undring, men også flytte grænser. Den konkrete gevinst ved arbejdet med kunsthøjskolen er mangfoldig; øvelse i præcis iagttagelse og sansning, øget evne til at opleve skønhed og andre kvaliteter i natur og i kulturudtryk, udvidelse af erfaringsområdet i mødet med egne og andres frembringelser, stimulering af spontanitet, kunnen og tryghed i skabende processer, styrkelse af virkelighedssans og selvbedømmelse i omgang med opgaverne samt udvikling af sociale færdigheder, særligt gennem samarbejde i kunstneriske projekter. Endelig er det også centralt, at eleverne opnår erfaring med og opøver "flow" i form af fokuseret motivation; altså det at kunne komme i den mentale tilstand, hvor man er et med det, man arbejder med, hvor skellet mellem selvet og omgivelserne viskes ud, og man handler intuitivt og lærer og præsterer på et anderledes plan. Forskningen har vist, at disse erfaringer og færdigheder har stor værdi for al læring og forståelse på tværs af konventionelle faggrænser.

FAGETS KOMPETENCEOMRÅDER OG SLUTMÅL	
Kompetenceområde	Slutmål efter 9. klasse
Billedfremstilling (BF)	Slutmålet er, at eleven kan: <ul style="list-style-type: none"> eksperimentere med udtryksformer, teknikker og materialer med vægt på tematisering.
Billedanalyse (BA)	Slutmålet er, at eleven kan: <ul style="list-style-type: none"> analysere billeder fra forskellige tidsperioder, kulturer og medier med vægt på nutidige billedudtryk.
Billedkommunikation (BK)	Slutmålet er, at eleven kan: <ul style="list-style-type: none"> formidle egne projekter med visuelle udtryk.

FAGETS UDVIKLING OG KOMPETENCEMÅL

Klasse	Indhold og fokus	Kompetence-område	Delmål
1.-3. klasse			
1. klasse Maling: Polariteten gult/blåt danner ofte grundlag for den første maleøvelse. Ved videre kombination af to og to farver opleves spændingsrige kontra spændingsfattige kontraster. Primærfarverne sættes ind i forskellige konstellationer. Farverne forandres, og farveskalaen udvides efterhånden med sekundærfarverne. Der gøres grundige øvelser med det maletekniske; fugtighed, farvemængde, penselføring. De fleste af disse øvelser har som mål at føre eleverne ind i oplevelsen af farvespekteret og farvernes dynamik (BF). Formtegning: Arbejdet med linjeføring begynder allerede den første skoledag med den lige og den krumme linje, og derved er et urmotiv inden al tegning blevet berørt. Når den lige og den krumme kombineres, kan jo i princippet enhver form genskabes tegneriske. Øvelserne føres fra enkle grundformer frem til de første symmetriformer og geometriske figurer (BF, BK). Tegning: Gennem indføringen af bogstaverne og ud fra fortællestoffet har læreren mange muligheder for at indføre eleverne i brugen af farvefladen med sigte på billedlig fremstilling (BF).	Billedfremstilling (BF)	Eleven kan... <ul style="list-style-type: none"> • tegne og sammensætte lige og krumme linjer i symmetriske former såvel vertikale, horisontale som skråstillede akser. • opnå kendskab til forskellige farvekombinationer. • udvikle sin finmotorik og senere videreudvikle den gennem farveblyanten. • styrke sin formsans og retningsførmelse. • håndtere stift- og blokfarver. • udvikle æstetisk sans og praktisk tænkning. • arbejde med maleteknikken 'vådt-i-vådt'. • arbejde med spejløvelser. • udtrykke sig i plane billeder og til dels i rumlige former. 	
	Billedanalyse (BA)	Eleven kan... <ul style="list-style-type: none"> • samtale om billeders opbygning og indhold. • opnå viden om billedopbygning og enkle fagord og begreber. • samtale og have viden om billeders funktioner. • aflæse centrale informationer i billeder. 	
	Billedkommunikation (BK)	Eleven kan... <ul style="list-style-type: none"> • have viden om enkle visuelle og skriftlige notatetnikker. • præsentere egne billeder på skolen. 	
2. klasse Maling: Ud fra små karakteriserede historier gøres studier, hvor farverne agerer, bytter plads, viser hensyn, er i ligevægt osv. "Farvehistorierne" må ikke være vilkårlige			

påfund, men må udspringe fra en god indsigt i farvernes karakter og væsen. Der tilrettelægges målrettede øvelser ud fra Goethes farvecirkel med karakteristiske, komplementære og karakterløse farveklange (BF, BK).

Formtegning: Symmetri- og spejlingsformer øves videre, bl.a. i form af opgaver, hvor eleverne fuldfører påbegyndte figurer. Sværhedsgraden kan øges ved at lægge symmetriaksen horisontalt (BF).

Tegning: Arbejdet med tegningerne bliver mere bevidst og kan føre det tegneriske og maleriske nærmere hinanden. Det er vigtigt, at arbejdet med farven udfolder sig i fladen og ikke inden for en given kontur (BF, BA, BK).

3. klasse

Maling: Med tanke på klassetrinnets arbejde med skabelsesberetningen fra Det gamle Testamente, kan også farvernes tilblivelsesproces danne et fint udgangspunkt for en række maleopgaver: Ud af lys og mørke kan fx gult, rødt og blå opstå på en levende måde (BF). Der arbejdes mod farvecirkelens plus- og minusside og samtaler om de varme og kolde farvers egenskaber, også fra en følelsesbetonet synsvinkel. De syv skabelsesdage kan gengives malerisk gennem farvedramatik og farvestemninger som står sig godt med de gammeltestamentlige fortællinger (BA).

Formtegning: Øvelserne fra foregående år føres videre med dobbeltsidig symmetri og friere asymmetriske ligevægtsøvelser og formforvandlinger, og der udføres differentieringsøvelser inden for cirklen (BF).

Tegning: Klassetrinnets fag- og fortællestof stimulerer til det mere genstandsmæssige i tegningerne. Læreren må i

- opnå viden om enkle præsentationsformer.
- etablere en udstilling i fælles billedprojekter.
- opnå viden om udstillingsformer.
- kommunikere gennem billeder.

<p>denne forbindelse hjælpe eleverne til ikke at blive pedantiske naturalister. Tegninger gøres i frihånd uden hjælpemidler som passer og lineal. Klare og enkle eksempler på tavlen kan danne forbilleder. Der arbejdes også bevidst med brugen af farver. Farverne kan overlappes i flere lag, så nye og spændende virkninger kan opstå (BF, BK).</p>		
<p>4.-6. klasse</p>		
<p>4. klasse</p> <p>Maling: Ind til nu har eleverne for det meste malet ud fra farveklange og farvehistorier og givet disse egne, frie former. Med nye emner som zoologi og den nordiske mytologi kommer nye udfordringer i maleundervisningen. Udfordringen ligger i at få farverne til at fortætte sig til former, som gengiver det karakteristiske ved dyret eller den enkelte gud eller helt. Farvegrundning af malepapiret er at anbefale for mange af opgaverne på dette klassetrin. Herved skabes i underlaget en stemning, en atmosfære, som de forskellige dyr og skikkelser kan stige ind i og vokse ud fra. Det vigtige på dette klassetrin er at karakterisere – ikke illustrere – med alskens detaljerigdom. Troværdige stemninger og omgivelser er det halve arbejde (BF, BA, BK).</p> <p>Formtegning: Der indføres krydsningsformer (ormeslyng), gerne baseret på ornamentik fra de oldnordiske og keltiske kulturer, hvor man fra bl.a. smykker og våben kan finde et utal af motiver. Forskellige former fra knob og knuder kan gengives og øves på dette klassetrin. Sådanne øvelser styrker koncentration og rumfornemmelse (BF).</p> <p>Tegning: Eleverne lever sig ind i den nordiske mytologis kraftfulde billeder, og deres tegninger får et tilsvarende stærkt og karakteristisk præg. Større tegneformat, store</p>	<p>Billedfremstilling (BF)</p>	<p>Eleven kan...</p> <ul style="list-style-type: none"> • arbejde med forskellige former for farveklange ud fra Goethes farvecirkel. • opnå praktiske færdigheder indenfor slyng- og krydstegninger. • udvikle æstetisk sans og praktisk tænkning i forhold til formtegningerne. • styrke viljen, udholdenheden og koncentrationsevnen gennem formtegningen og frihåndsgeometrien. • have fornemmelse for farvernes virkning i billeddannelse, fx i forhold til gengivelse af den nordiske mytologi. • opnå praktiske færdigheder inden for frihåndsgeometri. • udvikle fornemmelse for forskelligheden i billeddannelse i kulturperioderne. • udvikle æstetisk sans og praktisk tænkning i forhold til blanding af maling til forskellige billedudtryk. • opnå viden om materialers anvendelses- og udtryksmuligheder, herunder om for-, mellem-, og baggrund. • opnå viden om farveblanding samt viden om enkle teknikker og redskaber.

<p>former i enkle farver, i stil med den førnævnte periodes knappe udformning, er anbefalelsesværdig. Med udgangspunkt i dyrenes overordnede former øves der i et enkelt formsprog at eftergøre disse (BF, BA, BK).</p> <p>5. klasse Maling: Arbejds måder og erfaringer fra 4. klasse føres videre i 5. klasse særligt i tilknytning til botanik og historieundervisningen. Man begynder ofte med maleriske plantestudier ud fra gul-blå-polariteten og fører det videre gennem forskellige blandingsforhold mellem disse to farver. Naturens mangfoldighed af grønne nuancer bør udforskes, og eleverne kommer herved til at opdage farveblandningens "hemmeligheder". Målet er hele tiden at fremhæve det karakteristiske, det processuelle. Temaer hentes i stor udstrækning fra historieundervisningen, hvor de gamle flodkulturer behandles. Også her bør stemningen danne udgangspunktet: fx hvilke grundtoner der findes i det ægyptiske, hvilke farveklange der kan bruges til at karakterisere en klassisk græsk kvalitet. Det er stadig vigtigt, at det æstetisk illustrative ikke tager overhånd (BF, BA, BK).</p>		<ul style="list-style-type: none"> • opnå viden om tegnemetoder, skitsering og tegneredskabets udtryksmuligheder. • fremstille rumlige konstruktioner. • opnå viden om materialer og sammenføjningsteknikker til at skabe rumlige konstruktioner. • udtrykke sig gennem sort/hvid-tegning • sætte skygger på billedet, så det virker meningsfyldt. • lade tegningens streger indgå i billeder, således der ikke er tydelige konturer af kullet. • udtrykke tematiserede emner, bl.a. gennem plane billeder, ved hjælp af forskellige tegneteknikker og tegne/male-materialer.
<p>Formtegning: Formtegningen går nu over i en elementær geometrisk tegning, en frihåndsgeometri. Uden passer og lineal udføres opgaver med cirkel og ret linje som udgangspunkt. Cirklen kan opdeles i smukke former som tiltaler skønhedssansen hos eleverne (BF).</p> <p>Tegning: Motiver for dette klassetrin hentes bl.a. fra fremstillingen af de gamle kulturperioder og fra naturfagene. Der indføres almindelige farveblyanter og tørre oliekridthprodukter, som tilsvarende elevernes behov for større eksakthed og nuancering. Tegneteknikker øves, bl.a. indføres skraverings- og prikteknikker (BF, BA, BK).</p>	<p>Billedanalyse (BA)</p>	<p>Eleven kan...</p> <ul style="list-style-type: none"> • bearbejde materialer i forhold til form og udtryk gennem samtale om egne og andres billeder. • samtale og kategorisere billeder efter forskelligt indhold og form. • bruge viden om billedopbygning, enkle fagord og begreber. • bruge viden om, at et billede kan ses fra luften, nedefra og forfra. • redegøre for visuelle tegn, herunder symbolers betydning. • tale om et billedes funktion. • vurdere billeders anvendelse inden for forskellige kultur- og fagområder.
	<p>Billedkommunikation (BK)</p>	<p>Eleven kan...</p> <ul style="list-style-type: none"> • arbejde selvstændigt med enkle processer, og kommunikere via billeder.

6. klasse

Maling: På dette klassetrin møder man hos eleverne en gryende kausalitetsforståelse og en skærpet iagttagelse. Aktuelle opgaver kan f.eks. hentes fra projektions- og skyggelæren, som behandles i fysikundervisningen. Forskellige lysfænomener i forbindelse med optikken kan udtrykkes malerisk: Nordlys, lyn, regnbue. Zonegeografien inspirerer til mange spændende maletemaer: Polære landskabsstemninger sættes mod hinanden, f.eks. det tropiske og det arktiske landskab. Nok en gang kan man bevidstgøre Goethes farvecirkel og udtryksmulighederne, der er med de varme og kolde farver. Primær- og sekundærfarverne kan blandes videre til jordagtige, dæmpede farver, de såkaldte tertiærfarver. Allerede i 5. klasse kan farvebrugen reducere noget i billederne, men i 6. klasse kan eleverne lade primærfarverne "tilintetgøre" hinanden, så brunt og til sidst neutral grå eller sort opstår. Dette kan danne en fin overgang til lys/skyggetegningen, som begynder på dette klassetrin. Laseringsteknikken påbegyndes i også 6. klasse. Der begyndes lag på lag med en farve, så to og til slut de tre primære farver over hinanden, til både sekundær- og tertiærfarverne opstår. Mineralformer i forbindelse med geologien er fine opgaver i denne forbindelse (BF, BA, BK).

Tegning: Der gives en indføring i enkel skygge- og projektionslære grundlagt på eksakte iagttagelser. Tegnekullet er det nye redskab fra og med dette alderstrin, og sort-hvid billedfremstilling er det gennemgående tema. Der arbejdes først og fremmest med kullets brede side. Efter en række tekniske forøvelser kan man lade eleverne tegne kugle, cylinder, kegle, og kube som rummelige legemer. Lysindfaldet kan varieres, hvormed der opstår nye

- udtrykke idéer og betydninger visuelt.
- fortælle og forklare om idéer til en figur eller et billede.
- præsentere egne billeder på skolen.
- etablere en udstilling.

forudsætninger. Halvskygger, kerneskygger og slagskygger defineres og tegnes (BF, BA, BK).		
7. -9. klasse		
<p>7. klasse</p> <p>Maling: Maleopgaverne viger i dette skoleår til fordel for brug af nye tegnematerialer. Men der bør stadig udføres nogle øvelser i slørmaling, hvor der tilstræbes større dybde. Det maleriske perspektiv bør opleves, før eleverne begynder på det lineære og centrale perspektiv. Bevidst brug af både farve- og luftperspektiv må beherskes, før eleverne går ind i perspektiv med flugtplaner mm. Luftperspektivet kan tydeliggøres i tuschmaleriet med udgangspunkt i kinesisk og japansk landskabsmaleri. Maling med tusch er godt på dette klassetrin, da det kræver koncentration og selvbeherskelse (BF).</p> <p>Tegning: Lys- og skyggeøvelser fortsættes og bliver efterhånden mere eksakt øvet ved, at perspektivtegningen kommer ind. Nu kan eleverne øve sig i at tegne en krukke el.lign. med lysindfald fra en side. Mere avancerede øvelser kan være at tegne genstande som gennemtrænger hinanden som fx en stav gennem en kugle. Videre introduceres perspektivtegning. Renæssancehistorie giver en naturlig baggrund for perspektivtegningen. Dens udgangspunkt er geometrien og konstruktionen. Lineal, vinkelmåler og spidsede blyanter er nødvendige redskaber. Det første arbejde med perspektivet fordrer streng disciplin, men eleverne kan efterhånden føres ind i et mere levende og kunstnerisk udtryk. Frihåndstegning af huse, bebyggelse og landskab ved hjælp af perspektivet er en gunstig videreføring. Skraverings- og skyggelægningsteknikker introduceres og øves i løbet af 7. og 8. klasse (BF, BA, BK).</p>	<p>Billedfremstilling (BF)</p>	<p>Eleven kan...</p> <ul style="list-style-type: none"> • tilføje stemninger med lys og skygge. • udtrykke lys, skygge og dybde i billeder. • anvende og har viden om forskellige tegneteknikker og materialer. • anvende og har viden om grafiske metoder inden for linoleumstryk. • opnå viden om farvelære og kan anvende farvernes virkemidler. • arbejde eksperimenterende med komposition, materialer og teknikker. • opnå viden om, hvad en collage er, og hvordan sådanne kan udføres. • arbejde eksperimenterende med rumlige former. • opnå viden om digitale, levende billeder. • eksperimentere med og udtrykke sig i billeder med vægt på tematisering.
		<p>Billedanalyse (BA)</p>

<p>8. klasse Maling: Laseringsteknikken plejes stadig. En kunstnerisk, saglig dømmekraft kan oparbejdes på dette klassetrin ved at male de samme opgaver først i vådt-i-vådt og siden med laseringsteknik. Et særligt felt er det, man kunne kalde "meteorologisk maleri", landskabs- og skystudier med skiftende stemninger ud fra vejrforhold, årstider og situationer kan både skærpe iagttagelsen af naturfænomener og genspejle de vekslende tilstande i elevernes egne sjælelige landskaber. Temaer fra Den Industrielle Revolution indbyder til at dykke ind i lys/mørkekontraster på en ny måde (BF, BA, BK).</p> <p>Tegning: Temaet for dette klassetrin at forbinde det tekniske med det skønne forstået på den måde, at geometri, projektions- og skyggelære sammenfattes i forskellige opgaver. Eleverne i 8. klasse har både sans og respekt for nøjagtighed og dygtigt udført håndværk. Klassen har som regel lavet modeller af de platoniske legemer. Disse kan nu tegnes med f.eks. hvid blyant eller hvidt kridt på mørkt papir. Med linoleum- eller træsnit møder eleverne sort/hvid i absolut kontrast, noget som passer til alderstrinnet (BF, BA, BK).</p> <p>9. klasse I 9. klasse tages udgangspunkt i tre overordnede fagområder inden for billedkunst: 1) Croquistegning med blyant og kul, hvor elevernes evne til at aflæse den menneskelige figur, udtryk, hvile- og spændingspunkter øves. Ligeledes øves såvel hurtige skitser som fordybelse i tegningen. Penselteknik og andre tekniske/redskabsmæssige tilgange til malearbejdet øves også. Det er således en periode med bevidstgørelse om</p>	<p>Billedkommunikation (BK)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • bruge viden om billeders kommunikative funktion. • bruge viden om blikpositioner. • analysere og vurdere billeders anvendelse inden for forskellige kultur- og fagområder. <p>Eleven kan...</p> <ul style="list-style-type: none"> • opnå viden om digitale billedmiljøer. • formidle viden med billeder i kunst- og kulturprojekter. • opnå viden om billedets kommunikative muligheder lokalt og globalt. • give udtryk for indre oplevelser og forestillinger ved lærestoffet gennem egne billeder. • tegne og male ud fra idéer og oplevelser. • bruge viden om tegneredskabers udtryksmuligheder. • udtrykke sig grafisk med våde og tørre farver. • kommunikere idéer og betydninger visuelt.
--	---------------------------------	---

muligheder i maleriet ud fra hensigtsmæssige valg af redskaber og teknikker (BF, BK).

2) Plakattegning med nærstudie af grafisk design og indblik i tidstypiske udtryk gennem nøje manuel kopiering, dvs. optegning i forstørrelse og præcis farvelægning af et grafisk udtryk som en plakat, et pladecover, et kunsttryk el.lign. Undervejs i forløbet gennemgås forskellige teknikker i tegning, kvadrering, målestoksforstørrelse og farveblandingsteknikker. Det færdige udtryk er en færdigbearbejdet plakat på ca. 70x100 cm.

3) I tillæg til de øvende fagområder indeholder hovedfagsundervisningen kunstbetragtning eller kunsthistorie, som gennemgår den historiske udvikling i billedkunst, skulptur og arkitektur fra jæger-samlersamfund i istiden til den europæiske barok i 1600-tallet. I forbindelse med gennemgangen diskuteres udviklingen i forholdet mellem kunst, kunstner og samfund, ligesom forskellige kunstneres biografier gennemgås. I tilknytning til de historiske gennemgange af de forskellige kunstudtryk øver eleverne selv gengivelse af udvalgte kunstværker i billede og ord, ligesom skabelse af nye værker inden for bestemte stilperioder og genrer opøves. Øvelserne foregår delvis med hjælp fra reproduktioner, delvis fysisk til stede foran verdenshistoriske mesterværker (BF, BA, BK).